

שבת הראי"ה

ליקוטים מתורתו של הצדיק והחסיד, מרא דארעא דישראל, שר התורה ורועה ישראל
רבי אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל

פרשת
ואתחנן

גליון מספר 85

יוצא לאור ע"י ארגון 'אור האורות' להפצת תורת הגה"צ הראי"ה קוק זיע"א ♦ שאלות ותגובות ניתן לשלוח לכתובת: רח' הרב צבי יהודה 6 דירה 3 בת-ים, או בדוא"ל: reiyyaa@gmail.com
או להתקשר למספר: 0546573528 ♦ תרומות ניתן להפקיד בבנק הדואר חשבון מס' 20778885 ♦ ניתן לקרוא את העלון גם באתר: www.yeshiva.org.il ♦ ניתן לקבל את העלון במייל מדי שבוע

אורות הפרשה

וְאֶתְחַנֵּן אֶל ד' בְּעֵת הַהִיא לֵאמֹר וגו' כג.

באחת מאגרותיו, כותב מרן הראי"ה:

"מן השמים עכבו את הרועה הנאמן משה רבינו ע"ה, מלבוא אל הארץ בפועל, ובכל זאת בטוחים אנחנו, שההשתוקקות הקדושה שבנשמת רעיא מהימנא לבוא לארץ ישראל, שהתבטאה בתחנונותיו הגדולות, היא היא אשר נותנת כח ואומץ לכל הדורות – והדור האחרון שלנו בכלל – להתקשר בקדושת ארץ חמדה, לבנותה ולהקים שוממותיה" [צילום האגרת ב'שבת הראי"ה' גיליון 52].

רעיון זה הסביר הראי"ה בהרחבה על שולחנו הטהור, בשבת פרשת ואתחנן: "מידות גדולות שהיו צריכות להקבע במסד-האומה, נפתחו בגדולי גדולים, והם שהעמיקו בהם עד השיתין של הנפש, והעלו אותם למרומים שברוח. מידות החסד והאהבה נפתחו על ידי אברהם אבינו, מידות הגבורה והיראה

נפתחו על ידי יצחק אבינו, וכיוצא בזה. והנה רצה הקב"ה לפתוח שערי מידה חדשה, להעמיק בלב האומה הישראלית, מידת געגועים לארץ ישראל, שגם בהיותם על אדמת נכר, תהיינה עיניהם נשואות לציון, וליבם יהיה מלא המיה לארץ אבותיהם, ועמד ופתח מידה זו על ידי רעיא מהימנא, השליח הראשון אשר נשתלח לגאול את ישראל.

"ואתחנן אל ד'... אעברה נא ואראה את הארץ הטובה וגו'" [דברים ג כג] – שיטח משה רבינו תחנונים ותפילות כמנין ואתחנן, והרחיב והעמיק רבות בהפצרותיו, ככל המבואר בספרי הקדמונים, ובמיוחד ב'מגלה עמוקות', ובתחנוניו-תפילותיו המרובות של משה רבינו, נפתח מעין עמוק ביותר של געגועים לארץ ישראל שכוחו המרווה יפה לכל הדורות. ומאז כל השואב ממעיניו של משה רבינו, גם אם הוא נמצא במרחקים, מתגעגע הוא לארץ ישראל, ואין סוף לצמאון, ואין גבול לכמיהה, כי גדול המעיין ועמוק הוא [מועדי הראי"ה עמ' רלו. וראה עוד: 'בשמן רענן' ח"א עמ' ריד, ובספר 'על התורה' עמ' תפד].

סיפורים מספרו החדש של הסופר הרב יוסף אליהו, "אורו של עולם", על דמותו המופלאה של הגאון ר' שלמה זלמן אויערבך זצ"ל (העתיד לראות אור לקראת ר"ה תש"ע). ספר זה הוא אלבום-המשך לספרו הקודם של המחבר "התורה המשמחת", שיצא לפני 11 שנה וזכה להצלחה רבה בכל החוגים. כקודמו, מצטיין הספר בכך שנכתב לאחר חקירה רבה ומקיפה לבדיקת מהימנותו של כל סיפור, ולאחר שבו-משפחת הרב אויערבך עבר בדקדוק על כל סיפור, ואישר שהם תואם לרוחו של הרב זצ"ל.

אורות הראי"ה

סיפורים חדשים על הגרש"ז אויערבך זצ"ל והערצתו המיוחדת למרן הראי"ה זיע"א (א')

"נטורי קרתא" חשים "בבית", ממש כמו הרב חיים דרוקמן והרב נריה. כשמוציאים-לאור חידושי תורה של 'גדולים' מ כל תפוצות ישראל - טבעי שרק אדם כמוהו יכול לעמוד בראש ויכוון. הוא אפילו נתן לנו את המדד, כיצד ואת מי ראוי להעסיק במפעל כשלנו".

אכן ידוע הוא: כש'עולים' ונושמים אוויר פסגות – נעלם מאליו זיהום האוויר. כשמדובר בתורתם של גדולי ישראל, נעלמים מאליהם הפילוגים הכיתתיים הצרים המגמדים דעתו של אדם – וכפי שהוסיף הרב בוקסבוים:

"חלק ניכר מהצלחת המפעל שלנו – היינו, מכך שהספרים נלמדים בכל ישיבה בעולם – נובע מהשמירה הקפדנית על הרוח הטהורה שקיבלנו ממנו, שאין בה אפליה בין 'גדול' ל'גדול'. לא רבים יודעים, שכאשר הוא אמר בידידי 'דער רב' [הרב] – הכוונה היתה לרב קוק. ר' שלמה זלמן, סיכם הרב בוקסבוים, "היה רבן של ישראל".

פרשה היסטורית שהדהדה בירושלים הקטנה של שנות התר"ץ, מוצאת לה מרגוע בסיפור המרתק הבא. מבטו הבוחן של ר' אהרן גולדברג, נכדו של ר' שלמה זלמן, לא רק תיעד היסטוריה בהיותו לצד סבו, אלא גם "עודד" אותה להיווצר:

"לילה אחד, חזרתי עם סבא מסעודת אירוסין של אחד מבני המשפחה בבני ברק. בטנדר שהחזיר אותנו לירושלים, ישבתי ליד גיסו, ר' שלום שבררון

מספר הרב אברהם ריגר שליט"א, מדייניה של תל אביב רבתי ואב"ד בה: "אחרי הלוויה הגדולה של הרב, דיברו בבית-הדין על ר' שלמה-זלמן. כיוון שלמדתי אצלו, באו ושאלו: מדוע אנשים אהבו לבוא ולשאל דווקא אותו?

– אמרתי להם דבר פשוט: הוא אהב את עם ישראל – ועם ישראל אהב אותו. כי כשבאו אליו, לא עניין אותו לאיזה חוג האדם משתייך; שלא לדבר על השתייכות מפלגתית, שעניינה אותו אף פחות מקליפת השום. האיש היה יכול להשתייך ל'נטורי קרתא', ל'אגודה', ל'קייבוץ הדתי' או ל'מזרחי' – והרב היה מתעניין רק בהלכה או בנושא שנשאל.

זכורני שבפטירת בתו של הרב קוק זצ"ל, הרבנית רענן ע"ה, הגיע הרב אויערבך לנחם. הוא הרי הכיר היטב את אבי הנפטרת, ואביו ר' חיים יהודה לייב היה ממש 'חסיד' שלו. הרב התיישב ליד הרב צבי יהודה זצ"ל שישב 'שבעה' על אחותו, ומיד החלו לדבר בדין ברכת כהנים: האם כהן אבל נושא את כפיו? דומני שהזכירו, שהרב קוק נשא את כפיו כשהיה אב"ל".

כ-4 שנים לפני פטירתו ללא עת, רואיין הרב יוסף בוקסבוים זצ"ל על מפעלו הספרותי-תורני הגדול "מכון ירושלים". בין שאר דבריו הסביר, מדוע היה ר' שלמה זלמן ה"אורים ותומים" של המכון:

"מלבד היותו גדול בתורה ובהלכה, ראיתי בר' שלמה-זלמן את הדמות האידיאלית של האדם השלם. הוא היה נערץ על כולם. בביתו ראית את ראשי

זצ"ל - שלפתע החל להיאנח בקול... מאותן אנחות מפורסמות שלו, שהרעידו את הלככות בשיחותיו המוסריות: "אי, אי, אי... כוכב התיקה/ההה... (כבוד התורה)". ר' שלום לא יכול היה להירגע מהמחלוקת הקשה שנתגלעה באותה תקופה בישיבת "פוניבז" (הצד השני באירוסין, היה מעורב באותה מחלוקת). ניצילתי את הרגע, לשאול משהו שהיה שמור בלבי שנים רבות, בקשר לשמועה על אודות מעשיו של ר' שלום עצמו, כשעמד להתחתן... פתחתי ושאלתי "בתמימות":

"הרב, בליחה שאני שואל; אבל אצלכם, בדור שלכם, כשהייתם צעירים, לא היו דברים כאלה?..."

"היו... ודאי שהיו - אבל לא חמורים כאלה...". נאנח ר' שלום. אחרי רגע ארוך, הוסיף לפתע: "טוב, אם כבר שאלתי, אני יודע למה אתה מתכוון - אז בוא ואספר לך מה בדיוק קרה "אז", כשהיינו צעירים: אמי עליה-השלום, היתה אשה אלמנה, מטופלת בילדים קטנים. בבית לא היה כלום; ממש כלום. ממה היינו בכל זאת חיים? - אמא הייתה אופה לחמניות בכל בוקר, מכניסה לשק, ומעמיסה את השק הכבד על שכמה הדל. כך היתה עוברת מבית לבית, מתחננת שיקנו ממנה לחמניה - ומרוויחה מספר פרוטות כדי שלא נגווע ברעב... עד שיום אחד הופיע איש חסד, הרב ק', שהחליט לסייע לאמא להתפרנס בכבוד. אילולא האיש הזה, מי יודע אם היינו עוברים את השנים הקשות שאחרי מלחמת העולם הראשונה..."

כשהגעתי לפרקי, ועמדתי להתחתן עם האחות של ר' שלמה-זלמן... - (שמתי לב מזווית העין, שסבא שישב בטור השני של מושבי הטנדר, מניע את גופו לאט לכיוון ר' שלום ומתאמץ להקשיב... הרושם היה, שגם הוא שומע את הסיפור הראשונה בחייו). אתה יודע, שר' חיים לייב [אבי הכלה], היה מקורב מאוד לרב קוק, והיה ברור שהרב קוק יערוך את החופה. כשהודיע לי על כך, לא היה איכפת לי. אלא שאז, אותו רב ק' שהיה מטיב עמנו, שמע מאמי שאני עומד להתחתן, ובא והציע שוב את עזרתו הנדיבה לקראת חתונתי; כי לאמא, לא היה דבר לתת לחתונה. אבל כששמע שהרב קוק יערוך את החופה - הודיע לאמא באופן ברור שאם כך יהיה - הוא לא יעזור במאומה!

מה יכולה היתה אמי המסכנה לעשות? היא קראה לי, וסיפרה בכאב מה אמר אותו הרב. נו, ומה יכולתי אני לעשות? בלית ברירה, הלכתי לר' חיים-לייב וסיפרתי לו את המצב... מכאן התגלגלה השמועה בירושלים, שאני התנגדתי שהרב קוק יערוך את החופה שלי... (אני רואה שוב שסבא נע בחשאי, ומשך את פלג גופו העליון לעברו...). ר' חיים לייב, שלח את ר' שלמה-זלמן לשאול את הרב קוק: האם להמשיך את השידוך כשצד החתן מציב תנאי כזה? הרב קוק ענה, שאין כל בעיה אם הוא לא יערוך את החופה. זהו. זה כל הסיפור. ועכשיו, כשאתה יודע מה קרה "אז", תגייד בעצמך: זה כמו מה שקורה היום?..."

ופרט "שולי" שלחתי הסיפור, המלמד משהו על טיבן של מחלוקות: עד שהועמדה אותה חופה בתחילת שנת תרצ"ו - כבר נתעלה הרב קוק לישב בחופתם של צדיקים בגן עדן...

לא סוד הוא, שבין שני הגיסים - ר' שלמה זלמן ור' שולם - היה שוני בולט בדבר היחס וההתבטאות כלפי הדעה המצהירה, שרק חלק מן המצוות הוא מעניינה. ר' שלום - שהיה בצעירותו מראשי ה"פעילים" שהגישו סיוע גשמי ורוחני לעולי תימן - סבר שיש לצאת חוצץ כנגד אורח-החיים שהמדינה מסדה ועודדה, ועל-פיו אי ציות להלכה הוא לגיטימי; כאילו העניין תלוי "בבחירתו החופשית" של כל אדם (וכגון: סוגיות החינוך המעורב, ניתוחי מתים ועוד). ר' שלום סבר שיש לומר את האמת בקול גדול וברור, שלא יאפשר להמון העם לטעות ולפסוח על שני הסעיפים. ר' שלמה זלמן, שוודאי התנגד לא פחות לאורח חיים שה"שולחן ערוך" אינו במרכזו - סבר שאופן הפעולה הנדרש צריך להיות שונה, וכפי שהעידו אורחות חיים.

אך דווקא על רקע שוני זה, מהווים היחסים שבין השניים דוגמה מצויינת ליחסי אחווה וכבוד, הצריכים לשרור גם בין בעלי דעות חלוקות: בשבת אחר הצהריים, היה ר' שלום דורש בחדר הכניסה של בית כנסת הגר"א (בקומת הקרקע), עד הגיע זמן 'מעריב'. ר' שלמה זלמן היה מגיע כעשר דקות לפני התפילה, כהרגלו, מתיישב במהירות ליד הפתח (ובשנים מאוחרות, כשהדרשה ניתנה בתוך ביהכ"ס - מתיישב בחציו האחורי של

האולם) כדי שלא יקומו לכבודו. מאותו רגע, היה ר' שלום נזהר מאוד שלא להשמיע ביקורת חריפה על המְזַדְדָּה... לעתים היה רש"ז נכנס "באמצע מהלך" שבנה ר' שלום ביד אמן, באמצע סיפור-משל מן החיים - ור' שלום היה חושק מיד את שפתיו ובורר את מלותיו... פעם אף כופף עצמו לעבר יושבי השורה הראשונה, ואמר בקול נמוך וקטון של החמצה קשה: "...אה! אבל מה לעשות והוא יושב כאן...?", והצביע אל מעבר לראשיהם...

עתה, צא וצורף לכך את אשר שמענו מבנו של ר' שולם, הרב יצחק הפה"ן שבדרון, מאנשי ישיבת המקובלים "שער השמים" שיסד סבו:

"בשבתות בבוקר, אחרי שאבא סיים תפילת 'ותיקין', היה ר' שלמה זלמן מגיע להתפלל 'שחרית'. אבא היה יושב בבית ולומד, ופעם אמא שמה לב שבכל שבת הוא יוצא לכמה דקות לבית כנסת הגר"א (הצמוד לביתנו) - וחוזר. פעם אחת שאלה אותו: לאן אתה יוצא כל פעם עם הטלית? גילה לה אבא את מצפוני לכו: "אנחנו הכהנים, צריכים...". לברך את עמו ישראל באהבה. לכן אני הולך שוב לברך ברכת כהנים "באהבה" - כי את מי אני אוהב יותר מאחייך ר' שלמה זלמן?..."

על היחסים החמים ששררו בין השניים, מוסיף ומספר אחד מבני השכונה: "בערבי שמחת תורה, מיד לאחר "מנחה", היו ר' שלום שבדרון ור' שלמה זלמן נכנסים לסוכה של ר' שולם שעמדה ליד בית כנסת הגר"א, ומדברים דברי תורה עד "מעריב" כדי לקיים מצוות ישיבה בסוכה בדקות האחרונות שנתורו. ר' שולם היה מזכיר בגעגועים לגיסו: "אה! פעם היינו הולכים להקביל את פני הרב!". שכיוון שהרב חרל"פ לא יצא מסוכתו בכל שבעת ימי הסוכות, היו יוצאים לקראתו בצאתו מן הקודש, להביאו לבית הכנסת בהתקדש שמיני עצרת".

כיצד באמת חי הרב, במתח שבין הבריחה מכל מחלוקת, לבין הרצון להצביע ולכוון לאמת שהיתה כה יקרה בעיניו?

- הצצה אל הקודש פנימה, מגלה שהרב אכן היה נמלט מן המחלוקת - אך מן האמת לא היה מסוגל לברוח. זו היתה דבוקה בו בכל אשר פנה. ולכן, אף שגרס שאין כל טעם להתווכח לחינם ולעורר מדרים, בכל זאת היתה האמת שבו מצפה לשעת כושר, להיאמר בפני מי שדעתו קשובה. היינו: כשהתרשם שהאיש שלפניו יעשה דבריו שימוש כדי להעצים מחלוקת - לא יכול היה הלה לשמוע ממנו דבר! אך כשראה לפניו אוזן כרויה - היה נותן דרוו לאמת שעמו. כך למשל באשר לדמותו של הרב קוק זצ"ל:

בביתה הצנוע שבכפר הרוא"ה, סיפרה הרבנית רחל נריה לאחר פטירת אישה הדגול, הרמ"צ נריה זצ"ל: "בשעתו, פנה בעלי אל הרב אורבך, בבקשה נרגשת: הלא אתם הכרתם את הרב קוק והנכם יודעים את גדולתו האמיתית - הבה נכתוב יחד דברים, שיבהירו לדור הצעיר מי היה הרב זצ"ל! אך הרב אורבך השיב, שלצער, איחרנו את המועד... כיום יש הקצנה בדעות, וכבר אין השעה כשרה לדבר חשוב זה". אין כל טעם - אמרה חכמת חיים - לצאת בדברים להמון רחב בעל דעות שונות, ובכך להרגיז חלק מהם עם האמת שלי.

אך עם זאת: כשבא אליו רבה של אנטוורפן, הגאון ר' חיים קנייניר זצ"ל - מגדולי התורה והחסד שבדרו - התפתחה השיחה כך, שר' שלמה-זלמן סח לו מי היה הרב קוק. ר' חיים יצא מרש"ז, ובחוצץ פגש בו הרב זבולון זק"ש זצ"ל, מראשי ישיבת "בית זבול". הלה ראה על פניו של ר' חיים התרגשות גלויה, ור' חיים הסביר: "שמעתי מר' שלמה-זלמן דברים כאלה על גדולתו של הרב קוק, שמעולם לא הייתי מעלה בדעתי..."

ניתן להשיג אצלנו את החוברת 'אור שלמה'

על הערצתו של הגרש"ז אויערבך זצ"ל למרן הראי"ה זצ"ל

וכן את החוברות הבאות:

אז נדברו יראי ה' - קשרי הידידות בין מרן הראי"ה זצ"ל והגרא"ז מלצר זצ"ל.

עטרת צבי - קשרי הידידות בין מרן הראי"ה זצ"ל והגרצ"פ פראנק זצ"ל.

שלחו אלינו 15 ₪ (לכתובת: רח' הרב צבי יהודה 6 דירה 3 בת ים),

ואנו נשלח אליכם את 3 החוברות.

ישיבת ההסדר "אורות אביב"

בדרום תל אביב

- ✓ תוכנית לימוד מתוכננת ומוגדרת, עם יעדים לימודיים לכל תלמיד ע"פ יכולתו.
- ✓ לימוד מעמיק ומקיף עם מעגלי חזרות.
- ✓ אווירה משפחתית חמה ואוהדת.

לפרטים: הרב אטינגר: 050-8822088, הרב יובל: 052-8119291

העלון יוצא לאור בסיוע

'דפרי שיר' -

הדוכן שלך לספרי קודש

ומוסיקה יהודית.

סניף ראשי:

תחנה מרכזית ירושלים.

פלאפון: 0524797380.

תרבות יהודית מקורית